

Dobrodružný román pre deti
o sile literatúry a mágii slov

Carsten
Henn

ZLATÝ PÍSAČÍ STROJ

TATRAN

Z nemeckého originálu Carsten Henn: Die Goldene Schreibmaschine,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Verlag Friedrich Oetinger,
Hamburg 2024,

preložila Erika Heráková Ridziová.

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2025,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.

Vyšlo ako 5587. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a knižnú väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Adriana Oravcová

Jazyková redaktorka Alexandra Jurišová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

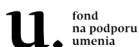
Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

Vznik tohto diela z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Published by agreement with Verlag Friedrich Oetinger, Hamburg, Germany.

All rights reserved.

Copyright © Verlag Friedrich Oetinger, Hamburg 2024

Cover illustration © Tobias Goldschalt

Translation © Erika Heráková Ridziová 2025

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2025

ISBN 978-80-222-1677-7

*Carsten
Henn*

ZLATÝ PÍŠACÍ STROJ

TATRAN

*Frederickovi a Charlotte –
mojim největším učitelem*

Náš svet je utkaný
z príbehov, myšlienok, nápadov.
Sú trvácnejšie, pevnejšie a ostrejšie
než všetky kovy, každý strom, každý kameň.
Ak ovládaš slová,
ovládaš svet.
No ovládaš aj
sám seba?

Eurich von Gutenberg

Neexistujú dve rovnaké dúhy. Lom svetla v dažďovej kvapke spôsobuje, že každý vidí dúhu trochu inak, bez ohľadu na to, ako blízko seba dvaja ľudia stoja. Každá dúha je jedinečná a existuje len pre toho, kto ju pozoruje.

Emily hľadala z okna miestnosti Z08.23 v Škole Johanna Gutenberg a hľadala na oblohe dúhu, ktorá by tam bola len pre ňu. Špičkou prsta nakreslila na studené sklo oblúčik, akoby ju tým chcela prilákať.

Ale vesmír dnes pre ňu žiadnu dúhu nemal.

Aj tak bol tento vesmír zvláštny. Na jednej strane bol vyslovene skúpy na šťastné náhody, ako sú výhry v lotérii či prvé miesta v športe. Na druhej strane bol mimoriadne štedrý k minimalistom, pokiaľ ide o počet mozgových buniek.

Emily však mala pocit, že by ich na jej škole nemuselo byť až tak veľa.

Najlepšou stratégiou bolo dostať sa do ich blízkosti. Teda byť čo najnenápadnejšia a snažiť sa splynúť s pozadím.

Žiaľ, Emily mala jeden zvyk, ktorý to nedovoľoval.

O chvíľu sa začne vyučovanie. Pred každou hodinou si Emily usporiadala všetko, čo malo ležať na jej stole. Vybrala z ruksaku učebnice, príslušné zošity, usporiadala ceruzky a perá, aby boli zoradené od najväčších po najmenšie, zarovnala peračník s okrajom stola, aby bol vzdialený presne päť centimetrov od neho. Potom si nachystala strúhadlo a gumu a položila ich vždy na to isté miesto pod peračníkom.

Emily to nerobila preto, že by sa jej to páčilo. Pripadalo jej to správne. Vedela, že by si rovnako dobre mohla namaľovať červený terč na čelo. Pohrdanie, výsmech a občas aj papierové guľôčky ju preto triafali s nepríjemnou pravidelnosťou. Tento poriadok však veľmi potrebovala, pretože jej život bol už roky v neporiadku. Sedemkrát sa museli sťahovať, pretože jej mama alebo otec dostali novú prácu. Už vyše roka bývala opäť u starých rodičov, v jedinom dome, kde sa cítila ako doma.

Znova sa pozrela z okna, stále žiadna dúha. Možno sa jej rodičia v Dubaji práve na nejakú dívajú.

Vedela však, že dúhy v púšti sú ešte zriedkavejšie ako oázy.

„Prepáč, ak ťa ruším, Emily. Zdá sa, že pohľad z okna je pre teba zaujímavejší ako moja hodina. Zrejme preto, že si taká múdra a môj výklad ťa nudí.“

„Nie, len som práve...“

Doktor Günter Dresskau ju nenechal dohovoriť. Učil ju nielen matematiku, ale aj dejepis. Vesmír to s ňou v tomto prípade vôbec nemyslel dobre. „Keď si taká múdra, poď k tabuli,“ usmieval sa. Dresskau sa vedel pekne usmievať, vyzeralo to skoro úprimne, a pritom akoby tým človeku napľul do tváre.

„Nikdy som nepovedala, že som múdra!“

„Takže si hlúpa?“ Jeho úsmev sa rozšíril. „Uvedomenie je prvý krok k zlepšeniu! Keďže si hlúpa, o to skôr by si mala prísť k tabuli. No poďme, šup-šup.“

Emily vstala, starostlivo zasunula stoličku späť k stolu a prešla k tabuli. Spýtavo sa pozrela na učiteľa. Ako veľmi ju poníži?

„Čo mám vypočítať?“

„Čo *smieš* vypočítať, by bolo správnejšie. Vy *smiete* chodiť do školy. To je veľké privilegium! Deti v iných krajinách vám to závidia.“ Dramaticky zdvihol obočie. Trieda si začala šepkať, Emily sa dokonca zdalo, že vidí široký úškrn na tvárach niektorých spolužiakov.

„Čo *smiem* vypočítať?“

„Urč matematicky nulovú hodnotu nasledujúcej funkcie: $y = -2x + 3$.“ Napísal to na tabuľu, pritom tvrdo tlačil kriedou po povrchu. Ťuk, ťuk, škrab.

„To sme ešte nepreberali, to bude až v ôsmej kapitole.“

„Ach, tak ty vieš, čo je treba vedieť? Si teraz učiteľka?“

„Nie...“

„Nie, presne tak! To, čo som sa pýtal, sú všeobecné vedomosti. Rodičia ťa nič nenaučili?“

„Nikto z nás to nemôže ve...“

„Neodbočuj!“ Dresskauov hlas znel ostro ako ľadový čakan. „Teraz je úplne jedno, čo vedia alebo nevedia ostatní. Ide len o teba.“

Na oficiálnych školských podujatiach sa správal úplne inak, priateľsky a šarmantne, predovšetkým k Emilinej mame, s ktorou kedysi sedával v školskej lavici. Bol k nej sladký ako med. Bolo to odporné. „Takže, vieš tú úlohu vypočítať alebo nie?“

„Neviem,“ odpovedala Emily potichu.

„Nepočujem ťa!“

„Neviem!“ Tentoraz Emily takmer skríkla.

„Tvoje drzé správanie je šokujúce. Sadni si. A do budúcej hodiny napíšeš päťstranovú prácu o lineárnych funkciách.“

„Ale budúca hodina je zajtra. A máme aj písomku, na ktorú sa musím učiť!“

„Takže už je to desať strán. Ešte slovo a bude to dvadsať. Budeš ešte odvrávať?“

Ďalej nenamietala. Keď sa pobrala na svoje miesto, väčšina spolužiakov sa uškŕňala. Lasse odvrátil hlavu, akoby tam ani nebol. Asi sa za ňu hanbil. Čo by teraz pre ňu znamenal jeho úsmev! Odkedy prvý raz vošla do tejto triedy, túžila po tom, aby sa na ňu usmial. V románe by bol Lasse hrdinom, ktorý netuší, že dokáže skrotiť drakov, pirátskym učňom v Karibiku alebo princom z mocného klanu vlkodlakov, samozrejme, ak by bol opísaný ako vysoký, blond a pekný.

Frederick sa však na ňu pozrel a venoval jej úsmev, ktorý pôsobil ako hojivá masť. Jej najlepšia priateľka Charly zbledla a nezmohla sa na úsmev, akoby sama stála pri tabuli. Vždy s ňou veľmi súcitila. To je dobré v prípade, keď človek potrebuje niekoho, kto mu rozumie. A zlé, ak nechce, aby sa cítil rovnako mizerne ako on sám.

„Mohlo by to byť aj rýchlejšie!“ počula za sebou doktora Dresskaua. Stôl, stolička, záchranné koleso bolo od nej už len na niekoľko krokov. „Hoci, keď tak nad tým premýšľam, je pedagogicky úplne nesprávne, že si teraz môžeš sadnúť. Je to vlastne odmena za tvoju nevedomosť. A pritom je ešte toľko ďalších úloh, ktoré treba vyriešiť.“

Emily prišlo zle. Žalúdok sa jej stiahol.

Prihlásil sa Frederick.

„Teraz nie,“ odbil ho Dresskau.

„Mám otázku k domácej úlohe. Rád by som si ju vyjasnil, kým sa skončí ho...“

Doktor Dresskau si ho vzal na mušku. „Veľmi dobre viem, o čo ti ide! Ale mňa len tak ľahko neodvedieš od svojej kamarátky! A z teba si na budúcej hodine urobím ukázkový príklad. Nedám sa predsa zosmiešniť faganom, ako si ty!“

Lenže presne to sa práve stalo.

Dresskau si totiž neuvedomil, že Frederick chcel svojou poznámkou odvrátiť pozornosť od ďalšej akcie. Predtým dal znamenie Charly, ktorá sedela na druhej strane triedy pri okne. Mala ho otvoriť a vysypať na parapet omrvinky z desiatového chleba.

Výsledok v tej chvíli vletel dnu.

Dresskau sa prudko otočil a strhol sa. „Okamžite vyhodte von tú háved! No tak!“ Utekal k dverám. „Nepočuli ste? *Ihned!*“

To bol ďalší dôvod, prečo ho Emily neznášala. Dresskau sa bál vtákov, a preto nimi opovrhoval.

Medzitým Frederick rozhádzal po zemi ďalšie omrvinky a holub vletel ešte hlbšie do triedy.

Dresskau vybehol von, pričom za sebou zabuchol dvere.

Nikto si holuba nevšímal, až kým nezazvonilo na koniec hodiny. Vtedy vyletel von oknom, akoby zvonček na prestávku platil aj pre sýtych vtákov.

Teraz sa usmievala Emily.

Po vyučovaní vyšla Emily z triedy spolu s Frederickom a Charly, ale ani jeden z nich nespomenul fiasko s Dresskauom – čo jej jasne naznačovalo, aké zlé to muselo byť. Kým stáli na chodníku a čakali, Emily si obzrela svojich najlepších kamarátov. Spolu rozhodne netvorili družinu superhrdinov. Aspoň nie takú, ktorá by v kinách robila miliónové tržby. Charly mala k superhrdinke najbližšie, pretože sa jej už podarilo zmlátiť jedného chalana, hoci bola krehká a s blond kučerami pripomínala postavičku Ježiška na vrchole vianočného stromčeka. Charly však mala troch starších bratov a poznala všetky triky. A mala ešte jednu zvláštnu schopnosť, ale určite nie superschopnosť: cítila chuť emócií. Kedykoľvek niečo prežívala, malo to konkrétnu chuť. Či chcela, alebo nie.

Pravdepodobne to patrilo pod pojem synestézia, ale Emily to pripadalo skôr ako mágia.

Frederick bol vysoký štíhly chalan a býval v dome vedľa jej starých rodičov. Vedel veľmi dobre hrať na zobcovú flautu, čo však nepomáha, keď chce človek zachrániť svet. Bol mimoriadne dobrý vo všetkých prírodovedných predmetoch, navyše mal rád science fiction a fantasy, či už išlo o knihy, komiksy alebo počítačové hry. Venoval sa aj triatlonu, teda cyklistike, plávaniu a behu, aj keď Emily nikdy nevedela, v akom poradí idú po sebe. Najradšej by lietal na lesklej vesmírnej lodi po nekonečných diaľkach vesmíru. Aspoň pokiaľ by tá lesklá vesmírna loď mala aj lesklý triatlonový terén s jazerom. Mnohí s ním nevychádzali dobre, pretože vždy povedal, čo si myslí, a neznášal klamstvo. Emily sa to veľmi páčilo, lebo pri Frederickovi človek vždy vedel, na čom je.

Tí traja sa poznali ešte zo škôlky, ale potom sa začali všetky tie sťahovania. No odkedy Emily bývala u starých rodičov, pripadalo jej to, akoby sa nikdy neboli rozdelili.

S Frederickom mali jeden zvláštny rituál: Keď sa jeden z nich nudil alebo sa potreboval porozprávať, jednoducho postavil do okna plyšového Benjamína Kvietka, ktorého obaja kedysi náhodou dostali do daru. Samozrejme, už dávno nepočúvali príbehy o sloníkovi s červenou čiapkou, ale

nedokázali ho vyhodiť. Veď aj plyšové zvieratká sú tak trochu zvieratká.

„Čo sa na nás tak čudne pozeráš?“ opýtal sa Frederick a zvrátil čelo.

„Čo je? V každom prípade to chutí ako kivi,“ poznamenala Charly. „A prečo sa teraz smeješ?“

Rozhodne neboli partia superhrdinov, tajný spolok ani skupinka súkromných detektívov. Prosť len priatelia. Hoci, čo vlastne znamená slovíčko „len“? Mať priateľov znamená naozaj veľa. A čím menej ich človek má, tým sú vzácnejší. Tak ako sú vzácne všetky veci, ktorých je málo. Keby bolo toľko zlata ako octových mušiek, nikto by zaň nedal ani cent.

Po Emily dnes prišla stará mama Rose (v skutočnosti sa volala Heiderose, ale nikto jej tak nehovoril). Mali namierené do Knižnice Anny-Amálie. Cestou odviezli domov Charly a Fredericka.

Obaja sa radi vozili v aute Emilinej starkej, ktoré nazývali „pojazdné múzeum“. Rose milovala zariaďovanie izieb. Doma už mala všetko úplne zapratané, dokonca aj záhradný domček a kôlnu na bicykle obohatila o obrazy, fotografie a ozdobné predmety. Jej túžba všetko skrásliť sa nevyhla ani autu – nepovažovala ho za výnimku len preto, že jazdilo.

Najprv mu dala meno. Gertrud. Ako spomienku na svoju mamu, prvú ženu v rodine, ktorá si urobila vodičský preukaz. Potom si vnútro auta zaria-

dila tak, ako by sa to páčilo jej mame: uštrikovala poťahy na sedadlá s kvetinovým vzorom, vnútro dverí pomaľovala muškátmi (Gertrudinými obľúbenými kvetmi) a na palubnú dosku a konzolu auta umiestnila a ponalepovala rôzne veci vrátane kyvkajúcej hlavy Johanna Gutenberg a miniatúry Knižnice Anny-Amálie. Rovnako farebné a chaotické, ako bolo auto, bolo aj oblečenie starej mamy, vďaka čomu si mnohí mysleli, že je farboslepá. V skutočnosti len veselo kombinovala oblečenie, ktoré k nej pasovalo, aj keď vzájomne neladilo.

A ešte v niečom bola Rose iná ako bežné staré mamy. Nejazdila pomaly ani opatrne, ale rýchlo a s neochvejnou istotou, že má automaticky prednosť v jazde. Zdalo sa, že vôbec nevníma zúrivé trúbenie ostatných áut – úplne ju pohltila radosť z jazdy.

Potom čo dopravila domov otráseného Fredricka a trochu neskôr aj Charly, ktorá mala mierny závrat, pokračovala v ceste ku Knižnici Anny-Amálie, kde sa jej o chvíľu začínala služba.

Pre Emily to bolo najkrajšie miesto na celom svete.

O nedlho sa už Emily dívala cez okno do rozľahlého, starostlivo upraveného parku pred knižnicou, kde sa listy starých dubov jemne pohybovali v letnom vánku a poskytovali tieň.

Cítila sa tu príjemne a bezpečne, dokonca aj trochu šťastne. Tak šťastne, ako sa len človek môže cítiť, keď ho práve pred celou triedou ponížili.

Každý človek potrebuje bezpečné miesto. Môže to byť veľká skriňa, do ktorej sa celý vopchá, spráchnivená lavička pri odľahlom jazere alebo záhradná chatka s praskajúcimi uhlíkmi v piecke.

Emiliným bezpečným miestom bola knižnica.

V nej stál ušiak, ktorý za všetky tie roky nabíeral toľko pestrých záplat ako mnohé deti japonských komiksov. V strede mal preliačinu, tak nádherne vysedenú, že sa človeku ani nechcelo z neho vstať.

V každom prípade to išlo ťažko.

Vyzula si topánky, pritiahla kolená k sebe a vzala do rúk knihu, ktorú musela čítať na hodinu nemeckej literatúry. Lenže keď sa niečo *musí* čítať, nikdy to nie je ono. Aj ten najlepší príbeh stráca svoje čaro. Emily preto radšej hľadela cez okno na šumiace koruny stromov v parku. Keď cez ne prebehol vietor a človek privrel oči, vyzerali ako krídla veľkých zelených vtákov.

Knižnica Anny-Amálie bola nádherná štvorcová budova obklopená vodnou priekopou, s malým visutým mostom, ktorý celé stáročia zostával spustený a už sa nedal zdvihnúť. Masívne vonkajšie múry boli natreté bielym vápnom, okenné rámy a okenice malinovo ružové a veterný kohút na najvyššej z piatich veží bol z ligotavého zlata. Všetky miestnosti od podlahy až po strop boli plné kníh, či už to bola veľká žiarivo svetlá Rokoková sála, v ktorej sa každý cítil ako šľachtic, alebo miestnosť s kozubom, šatňa či malé komôrky, v ktorých kedysi spávalo služobníctvo. Všade boli namontované police zaplnené katalogizovanými knihami.

Emilin ušiak stál v bývalej kuchyni, kde boli umiestnené staré prírodovedecké knihy. Dokonca aj v pôvodnej peci boli nainštalované police.

Emily sa zhlboka nadýchla a ešte hlbšie sa schúlila do ušiaka. V jej knižnici bolo všetko v poriadku. Aspoň v tejto chvíli.

Samozrejme, knižnica nepatrila Emily, ale neja-

kej nadácii, z tej sa však nikdy nikto neukázal. Budovu podobnú zámku dal na začiatku 18. storočia postaviť Eurich von Gutenberg, potomok Johanesa Gutenberga, geniálneho vynálezcu modernej kníhtlače.

Podľa rozprávania bol Eurich čudák, niektorí súčasníci ho dokonca považovali za pomäteného. Jedného dňa bez stopy zmizol. Vedľa v Rokokovej sále visel jeho honosný obraz v ráme z ušľachtilého čerešňového dreva. Na hlave mal impozantný červený klobúk s pávím perom a stál pred Knižnicou Anny-Amálie, vedľa neho bol stôl s ťažkými knihami viazanými v koži, z ktorých ako biele vtáky vyletovali strany. Čím vyššie stúpali, tým tmavší bol papier, až sa na tmavom pozadí nedali rozoznať. Keď človek pristúpil bližšie, zistil, že aj vety, slová, písmená zo strán odlietajú, točia sa ako voda, ktorá prúdi zdola nahor a nakoniec sa rozplýva na paru.

Emily sa pozrela do Rokokovej sály, kde sa práve zjavil návštevník. Krok mal ťažký a rázny, akoby pochodoval.

Rýchlo sa prikrčila, pretože spoznala toho odporného Dresskaua. Čo tu robí? Nemôže ju aspoň v jej voľnom čase nechať na pokoji? S každým krokom, ktorým sa k nej približoval, jej srdce bilo rýchlejšie. Síce nie sú v škole, ale on si určite nájde dôvod, aby ju ešte aj tu ponížil. Tu, na jej bezpečnom mieste.

Už nebolo bezpečné.

Zrazu zastal. Emily počula jeho dych, prudko vťahoval vzduch medzi zubami a vypúšťal ho von. Obzeral sa po nej? Uvidí o chvíľu jeho tvár? Sekundy sa naťahovali ako žuvačka.

Konečne sa pohol o pár krokov ďalej od nej.

Emily by mohla zostať bezpečne vo svojom kresle. To by bolo logické a rozumné.

Ona však vstala, potichu prešla k dverám a opatrne nakukla za roh.

Dresskau stál pred vysokou policou a mľaskal jazykom – robil to vždy, keď bol nespokojný.

Emily mala rada ten zvuk.

Náhľivo vytiahol jednu knihu, starý, prachom pokrytý atlas, a nakukol zaň do regálu, potom ho rýchlo zasunul späť. Do rúk sa mu dostala ďalšia kniha viazaná v koži, znovu vrhol pohľad za ňu, znova zaznelo to isté mľasknutie, takmer ako prasknutie biča.

Hekticky vyťahoval knihu za knihou, každú čoraz zlostnejšie vracal späť na miesto.

Pri tridsiatej prvej sa stalo čosi nezvyčajné. Oblaky sa na chvíľu rozostúpili a slnko vyslalo teplý lúč cez jedno z okien. Trvalo to len sekundu, možno dve.

V regáli s knihami sa čosi zlatisto zabľyslo.

Keď sa Emily prizrela bližšie, bolo to preč.

Sotva vydržala čakať, kým doktor Dresskau opustí knižnicu, aby mohla preskúmať, čo spôso-

bilo ten zlatistý záblesk. Ak by našla niečo zlaté, určite by za to dostala veľkorysú odmenu! A s takou odmenou by jej rodičia nemuseli viac pracovať v zahraničí a mohli by sa vrátiť domov.

Ale s každou minútou, ktorá uplynula, si bola menej istá, kde presne to videla. Keď Dresskau po vytiahnutí deväťdesiatej siedmej knihy s nadávkami odišiel, Emily sa pustila do hľadania. Nech sa dívala na police z akéhokoľvek uhla, nič nenašla.

Ako je to možné? Mohla si ten zlatistý záblesk iba vymyslieť?

Zajtra bude hľadať ďalej!

Len nech sa doktor Dresskau opäť neobjaví.